

Valvira

Sosiaali- ja terveysalan
lupa- ja valvontavirasto

Valtakunnallinen terveydensuojelun valvontaohjelma vuosille 2015–2019

Päivitys 2018-2019

Dnro V/61320/2017
Päiväys 15.8.2017
ISSN-L 2242-2587
ISSN 2242-2587 (Verkkajulkaisu)
ISBN 978-952-5978-58-2 (pdf)

Helsinki 2017

KUVAILELEHTI

Julkaisun nimi

Valtakunnallinen terveydensuojelun valvontaohjelma vuosille 2015-2019.
Päivitys 2018-2019.

Julkaisija

Sosiaali- ja terveysalan lupa- ja valvontavirasto (Valvira)

Julkaisun päivämäärä

15.8.2017

Dnro

Dnro V/61320/2017

Tiivistelmä

Valvira on valmistellut valtakunnallisen terveydensuojelun valvontaohjelman vuosille 2015–2019. Tämä on valvontaohjelman päivitys vuosille 2018-2019. Valvontaohjelmassa on otettava huomioon ympäristöterveydenhuollon valtakunnallisessa valvontaohjelmassa asetetut ympäristöterveydenhuollon yhteiset tavoitteet. Valvontaohjelmalla ohjataan kuntien suunnitelmallista valvontaa. Ohjelman tavoitteena on yhtenäistää valvontakäytäntöjä valtakunnallisesti sekä turvata ihmisille terveellinen elinympäristö.

Avainsanat (asiasanat):

valvontaohjelma, valvontasuunnitelma, terveydensuojelu, suunnitelmallinen valvonta

ISSN-L

2242-2587

ISSN

2242-2587 (Verkkojulkaisu)

ISBN

978-952-5978-58-2 (pdf)

Sisällys

1	Yleistä	5
2	Toimintaympäristö	6
3	Valvonta- suunnitelman sisältö	8
3.1	Tarkastus.....	9
3.2	Riskinarviointi ja tarkastustiheys	10
3.3	Näytteenotto ja tutkiminen	11
3.4	Valvontasuunnitelman toteutumisen arviointi ja raportointi.....	12
3.5	Muut suunnitelmassa huomioitavat asiat	12
4	Terveydensuojelun painopisteet	14
5	Valvontaohjelmakauden arviointi	16
Liitteet		
	Liite 1: Suunnitelmallisen valvonnan kohdetyypit, niiden riskiluokka ja tarkastustiheys.....	17

1 Yleistä

Valvira laatii terveydensuojelulain mukaisen valvonnan ohjaamiseksi ja yhteensovittamiseksi valtakunnallisen terveydensuojelun valvontaohjelman (*valvontaohjelma*). Valvontaohjelmassa on otettava huomioon ympäristöterveydenhuollon valtakunnallisessa valvontaohjelmassa asetetut ympäristöterveydenhuollon yhteiset tavoitteet.

Valtakunnallinen terveydensuojelun valvontaohjelma ja sen perusteella annettava ohjaus paikallisen valvontasuunnitelman laatimiseksi perustuu terveydensuojelulakiin (763/1994) sekä ympäristöterveydenhuollon yhteiseen valtakunnalliseen valvontaohjelmaan ja siinä sovittuihin periaatteisiin.

Valvontaohjelma on terveydensuojelulain mukaan tarkistettava tarvittaessa. Lainsäädännössä vuoden 2017 alussa tapahtuneiden muutosten seurauksena on valvontaohjelman tarkistaminen katsottu tarpeelliseksi. Tämä valvontaohjelman päivitys on vuodelle 2018-2019 ja se koskee ohjelmakauden 2015-2019 terveydensuojelulaissa tarkoitettua suunnitelmallista valvontaa, jota kunta toteuttaa valvontasuunnitelmallaan.

Valtakunnallisen terveydensuojelun valvontaohjelman tavoitteena on

- yhtenäistää valvontakäytäntöjä koko maassa ja saattaa toiminnanharjoittajat samanarvoiseen asemaan valvonnan tiheyden ja laadun osalta sekä
- valvontaa suuntaavien painopisteiden avulla kohdistaa rajalliset valvontaresurssit tehokkaasti ja suunnitelmallisesti edistämään elinympäristön terveellisyttä.

2 Toimintaympäristö

Terveyshaittoja voi syntyä esimerkiksi talousveden huonosta laadusta, terveydensuojelulain mukaisissa ilmoitusvelvollisissa toiminnoissa puutteellisesta toimintahygieniasta sekä asuntojen, koulujen ja muiden julkisten tilojen huonon sisäilman laadun seurauksena. Myös erilaiset teolliset toiminnat, liikenne ja mm. puunpienpoltto voivat aiheuttaa elinympäristöön kohdistuvia terveyshaittoja. Näiden elinympäristön terveellisyyteen kohdistuvien uhkien ehkäisemiseksi on kaikessa suunnittelussa ja päätöksenteossa huomioitava elinympäristön terveellisyys.

Terveydensuojelu- ja tupakkalain valvonnan ohjaamiseksi on kehitetty arviointi- ja ohjaukikäyntimallia aluehallintovirastojen vuosina 2015 ja 2016 tekemien arviointi- ja ohjaukikäyntien pohjalta. VYHA-järjestelmään on valmisteltu lomake- ja kysymysmallia, jonka avulla saadaan jatkossa kerättyä valvontayksiköistä hyvät käytännöt sekä havainnot kehitettävistä ja korjattavista osa-alueista yhdenmukaisella tavalla.

Ympäristöterveydenhuollon valvonnan yhdenmukaistamisen vuoksi Valvira julkaisee loppuvuodesta 2017 uudet valtakunnalliset tarkastuslomakepohjat terveydensuojelulain mukaiseen valvontaan. Lomakepohjat on tarkoituksenmukaista ottaa kunnassa käyttöön heti niiden julkaisun jälkeen. Tarkastuslomakepohjia kehitetään saadun palautteen perusteella kevään 2018 aikana. Lomakepohjat on tarkoitus saattaa sähköiseen muotoon VATI-tietojärjestelmähankkeen yhteydessä.

Moniin terveydensuojelulain mukaisen valvonnan piiriin kuuluviin valvontakohteisiin kohdistuu myös muiden viranomaisten suorittamaa valvontaa. Valvontatoiminnan kehittämiseksi on tarkoituksenmukaista tehdä yhteistarkastuksia, jolloin kohde tarkastetaan kattavasti samalla kertaa eri lainsäädäntövaatimusten mukaisesti. Tarkastusten rationalisointi poistaa päällekkäisyydet tarkastuksissa ja toimenpidevaatimuksissa sekä mahdolliset toimenpidevaatimusten ristiriitaisuudet (esim. koulutarkastukset, joista tarkemmin luvussa 4).

Säädösmuutokset

Terveydensuojelulakia (763/1994) on muutettu 1.3.2015 voimaan tulleella muutoksella asunnontarkastusten ja ulkopuolisen asiantuntijan osalta.

Terveydensuojelulain muutoksessa (voimaan 1.1.2017) muutettiin muun muassa valtakunnallista terveydensuojelun valvontaohjelmaa ja kuntien terveydensuojelun valvontasuunnitelmaa koskevia säännöksiä. Laista on poistettu sekä valvontaohjelman että valvontasuunnitelman sisällön tarkka määrittely. Myös niiden määräaikainen, kolmen vuoden välein tapahtuva tarkistaminen on poistettu laista, joten jatkossa tarkistaminen on tehtävä tarvittaessa.

Uutena periaatteena terveydensuojelulakiin on kirjattu toiminnanharjoittajan omavalvonta. Toiminnanharjoittajan on tunnistettava toimintansa terveyshaittaa aiheuttavat riskit ja seurattava niihin vaikuttavia tekijöitä.

Terveydensuojelulain muutoksessa on kevennetty 13 §:n mukaista ilmoitusmenettelyä. Ilmoitusvelvollisuuden piiristä on poistettu kohteita, jotka on koettu vähäriskisiksi, esimerkiksi niissä oleskelun lyhytaikaisuuden perusteella. Ilmoitusvelvollisuutta on myös laajennettu koskemaan vedenjakelualueita 18 a §:n mukaisissa tapauksissa.

Talousvettä pakkaavat laitokset eivät ole enää terveydensuojelulain määritelmän mukaan talousvettä toimittavia laitoksia vaan elintarvikehuoneistoja. Talousvettä pakkaava toiminnanharjoittaja tekee elintarvikelain mukaisen ilmoituksen ja terveydensuojeluviranomainen saa tiedon uudesta toiminnasta tai toiminnan olennaisesta muuttumisesta elintarvikevalvontaviranomaiselta.

Terveydensuojelulaki sisältää siirtymäsäännöksen talousveden laadun valvontaa ja käyttöä koskevien määräysten osalta (20 §), jotka tulevat voimaan 27.10.2017. Tällöin tulee voimaan uudistettu talousvesiasetus, jolla toimeenpannaan juomavesidirektiivin liitteiden uudistukset.

Valtioneuvoston asetukset valvontaohjelmasta (78/2011), kuntien valvontasuunnitelmasta (665/2006) sekä huoneistoja koskeva STM:n asetus (167/2003) kumoutuvat. STM kumoo myös terveydensuojeluasetuksen (1280/1994).

Muut muutokset

Valvira on yhteistyössä ministeriön kanssa päätenyt laatimaan ns. allasvesiasetukselle (STMa 315/2002) [soveltamisohjeen](#). Itse asetusta ei ole muutettu. Tärkeimpiä muutoksia oli sallia kenttämittareiden käyttö viranomaisvalvonnassa sekä urean toimenpiderajan asettaminen urean entsyymaattiselle määrittämiselle.

Valvira on julkaissut kuntien [terveydensuojeluviranomaisille ohjeen asunnon terveyshaitan selvittämiseksi](#). Ohjeen tavoitteena on yhdenmukaistaa asunontarkastuskäytäntöjä niin, että tarkastusmenettelyt ovat lainsäädännön mukaisia, rakennusten terveyshaitat selvitetään tehokkaasti ja terveydensuojeluviranomaisten resurssit ovat riittävät laadukkaan valvonnan järjestämiseksi. Ohjeessa on tarkennettu asunnon terveyshaitta-asian vireille tuloa sekä linjattu asianosaisten läsnäolo-oikeutta asunontarkastuksella.

Valvira on uudistanut talousvesiasetuksen [soveltamisohjeen](#) vuonna 2016. Ohjeessa on kolme osaa, joissa käsitellään talousvettä koskevia säädöksiä, talousvesiasetuksen säännöskohtaista soveltamista ja enimmäisarvojen perusteita.

Valvira on julkaissut Toimintatavat talousveden laadun turvaamiseksi -ohjesarjaan 5 ohjetta, jotka esittelevät käytännönläheisiä toimintatapoja erilaisissa talousveden laatua uhkaavissa häiriötilanteissa ja tilanteissa, joissa talousvesi on saastunut. Ohjeissa on kuvattu viranomaisten, toiminnanharjoittajien ja kolmannen sektorin (SPR, Vapepa) yhteistoimintaa ja vastuita tilanteiden selvittämiseksi. Ohjeita voidaan hyödyntää laadittaessa talousvettä toimittavien laitosten ja kunnan terveydensuojeluviranomaisen varautumissuunnitelmia häiriötilanteisiin.

3 Valvonta- suunnitelman sisältö

Terveydensuojelun valvontasuunnitelman laatimista ohjaavat terveydensuojelulaki ja valtakunnallinen terveydensuojelun valvontaohjelma.

TsL 6 §, 2 -3 mom.

Kunnan tulee laatia ja hyväksyä säännöllistä valvontaa koskeva terveydensuojelun valvontasuunnitelma (kunnan valvontasuunnitelma). Valvonnan tulee olla laadukasta, riskiperusteista ja terveyshaittoja ehkäisevää.

Kunnan valvontasuunnitelmassa tulee ottaa huomioon 4 a §:ssä tarkoitettu terveydensuojelun valvontaohjelma paikallisten tarpeiden mukaisesti. Valvontasuunnitelma on tarkistettava tarvittaessa.

Terveydensuojelulain 13 §:n mukaiset valvontakohteet ovat ilmoituksenvaivaisia. Ilmoitus on tehtävä myös silloin, kun toiminta muuttuu olennaisesti. Toiminnanharjoittajan vaihtuessa on uuden toiminnanharjoittajan ilmoitettava asiasta terveydensuojeluviranomaiselle. Ilmoituksesta ei tehdä enää päätöstä vaan terveydensuojeluviranomainen antaa ilmoituksen tekijälle todistuksen ilmoituksen vastaanottamisesta ja kirjaa ilmoituksen tiedot tietojärjestelmään, jolloin toiminta tulee valvonnan piiriin. Terveydensuojeluviranomainen tarkastaa toiminnan riskinarviointinsa mukaisesti joko heti ilmoituksen saatuaan tai sisällyttää tarkastuksen muuhun valvontarytmiin. Terveydensuojeluviranomainen voi antaa kieltoja ja määräyksiä, jotka ovat välttämättömiä terveyshaitan poistamiseksi tai sen ehkäisemiseksi terveydensuojelulain 51 §:n mukaisesti.

Jos toiminta voi vaikuttaa haitallisesti elinympäristöön on terveydensuojeluviranomaisen kuultava niitä asianosaisia, joihin vaikutukset voivat kohdistua. Lisäksi terveydensuojeluviranomaisen on tarvittaessa annettava tieto ilmoituksesta toiminnan sijaintipaikan rakennusvalvontaviranomaiselle. Majoitusliikettä koskevasta ilmoituksesta on lisäksi annettava tieto sille poliisilaitokselle, jonka toimialueella toimintaa harjoitetaan sekä alueen pelastusviranomaiselle.

Valvira on laatinut soveltamisohjeen terveydensuojelulain 13 §:n mukaisesta ilmoitusvelvollisuudesta koskien julkisia majoitushuoneistoja. Valvira on laatinut lisäksi malliasiakirjan terveydensuojelulain 15 §:n mukaisesta todistuksesta liittyen 13 ja 18 a §:n ilmoituksiin ja niiden vastaanottamiseen. Talousveden osalta suunnitelmallisessa valvonnassa huomioitavat asiat löytyvät talousvesiasetuksen soveltamisohjeesta. Ohjeet päivitetään tarpeellisilta osin ja ne julkaistaan Valviran verkkosivuilla.

Kotirauhan piiriin kuuluviin tiloihin perustettavasta TsL:n 13 §:n mukaisesta ilmoitusvelvollisesta toiminnasta on tehtävä ilmoitus terveydensuojeluviranomaiselle, jolloin viranomainen saa tiedon toiminnan harjoittajasta ja voi antaa ohjausta ja neuvontaa. Ilmoituksen käsittelystä peritään terveydensuoje-

lulain mukainen maksu. Toimintaa ei kuitenkaan voida valvoa suunnitelmallisena valvontana. Kotirauhan piiriin kuuluviin tiloihin voidaan suorittaa tarkastus ainoastaan, mikäli epäillään vakavaa terveyshaittaa. Tällöin tarkastuksen suorittamiseen on oltava terveydensuojeluviranomaisen antama kirjallinen määräys. Kotirauhan piiriin kuuluviin tiloihin ei voi siten suorittaa tarkastusta viranomaisen aloitteesta edes toiminnanharjoittajan suostumuksella. Tarkastus voidaan kuitenkin tehdä kotirauhan piirissä olevaan kohteeseen, jos toiminnanharjoittaja itse sitä pyytää. Kotirauhan piiriin kuuluvana tilana ei pidetä sellaista tilaa, jossa on erillinen sisäänkäynti ja tilaa ei käytetä vakituisen asumiseen. Nämä tilat voivat siten kuulua myös suunnitelmallisen valvonnan piiriin.

Terveydensuojelun suunnitelmallista valvontaa on jo aiemmin yksinkertaistettu ohjelmakaudelle 2015-2019. Terveydensuojelulain muutoksella kohteet, joissa oleskelu on lyhytaikaista ja jotka todennäköisesti eivät aiheuta terveyshaittaa, poistettu ilmoitusvelvollisuuden piiristä.

3.1 Tarkastus

Valvontasuunnitelmaan kirjataan tarkastuksen tavoite ja sisältö vähintään valvontakohdetyypeittäin. Tarkastusten määrittelyssä tuodaan esille, minkä lain perusteella tarkastuksia tehdään ja mitä toimenpiteitä ne erilaisissa kohteissa pitävät sisällään (esitys kohdetyypeittäin tai kohteittain), koska kohteeseen voi kohdistua usean eri ympäristöterveydenhuollon lain mukaista valvontaa.

Terveydensuojelulain mukaisen tarkastuksen tavoitteena on selvittää, aiheutuuko toiminnasta terveyshaittaa tai esiintyykö tarkastuskohteessa sellaisia tekijöitä ja olosuhteita, joiden vuoksi terveyshaitta voi syntyä. Mikäli tarkastuksessa todetaan puutteita toiminnassa tai olosuhteissa, antaa terveydensuojeluviranomainen haitan estämiseksi ja tilanteen korjaamiseksi tarpeelliset ohjeet, toimenpidekehotukset tai -määräykset. Tarkastukseen liittyy tavallisesti aistinvaraista tarkastelua ja arviointia sekä mahdollisesti mittauksia ja näytteenottoa jatkotutkimuksia varten. Valviran verkkosivuilla on julkaistu terveydensuojelun valvontaohjeisto, jossa on tarkastusohjeita ja malliasiakirjoja terveydensuojelulain mukaiseen valvontaan.

Talousvettä toimittavien laitosten (asetukset 1352/2015 ja 401/2001) osalta tarkastusten kohteina ovat vedenjakelualueet. Vedenjakelualueen tarkastuksella tarkastetaan, että toiminta on siitä tehdyn hakemuksen tai ilmoituksen mukaista, toiminnanharjoittajan omavalvonta eli käyttötarkkailu ja toimintaympäristön valvonta on tehokasta (tiedottaminen asiakkaille ja viranomaisille, vedenlaadun valvonta ja toimintaympäristön seuranta, varautumissuunnitelma häiriötilanteisiin). Lisäksi tarkastetaan, että riskit on arvioitu huolellisesti ja hallintatoimenpiteet on viety laitoksen toimintaan ja ohjeisiin. Jos kohteen riskinarvioinnin laadinta todetaan riittämättömäksi tai siinä on selkeitä puutteita, tarkastuksessa käydään läpi tarkemmin vedenkäsittelyprosessia ja laitoksen käytäntöjä. Terveydensuojelulain muutoksen myötä myös tukkulaitokset kuuluvat suunnitelmallisen valvonnan piiriin.

Terveydensuojelulain mukaisen suunnitelmallisen valvonnan tarkastuksiin eivät kuulu elintarvikehuoneistojen, päiväkotien, vanhainkotien tms. omaan käyttöön tarkoitetut kaivot eikä ns. kimppakaivot (l. vähintään 50 henkilön yhteisessä käytössä olevat kaivot tai muut vedenottamot). Terveydensuojeluviranomainen valvoo kuitenkin kaivojen talousveden laatua säännöllisesti

(esim. 1-3 vuoden välein) talousvesiasetusten mukaisesti. Kohteen suunnitelmallisen valvonnan tai talousveden näytteenoton yhteydessä on suositeltavaa tarkastaa myös kaivo ja sen rakenteet.

3.2 Riskinarviointi ja tarkastustiheys

Terveydensuojelulain mukaiset valvontakohteet on tarkastettava riittävän usein ja siten, että oleellimmat terveydensuojelun näkökohdat tulevat kateuiksi tarkastuksissa.

Terveydensuojelulain mukaiset, suunnitelmallisen valvonnan kohteet jaetaan kolmeen riskiluokkaan, joiden perusteella määritetään valvontakohteen yleinen tarkastustiheys. Liitteessä 1 on esitetty kohdetyyppikohtainen tarkastustiheys, mikä on lähtökohtana valvontasuunnitelmaa laadittaessa, mikäli kohteelle ei ole tehty riskinarviointia. Valvontasuunnitelmassa on syytä selvittää, kuinka riskinarviointi on toteutettu ja miten se on vaikuttanut tarkastustiheyteen.

Riskinarvioinnin perusteella kohdekohtaista tarkastustiheyttä voidaan lisätä tai vähentää tarpeelliseksi katsotulla määrällä. Riskinarviointi perustuu toiminnasta aiheutuviin terveysuhkiin ja/tai valvottavan tilan olosuhteisiin, joista voi aiheutua terveyshaittaa. Liitteen 1 riskiluokista ja tarkastustiheyksistä voidaan poiketa myös pitkäaikaisen valvontatiedon ja paikallisen asiantuntemuksen perusteella. Tarkastustiheys voi olla vähintään 0,2 tarkastusta vuodessa eli yksi tarkastus viiden vuoden välein.

Vertailtaessa erilaisten toimintojen riskejä on arvioinnissa tarkasteltava ainakin seuraavassa esitettyjä seikkoja, joilla on vaikutusta riskien toteutumiseen, niiden hallintaan ja valvontaviranomaisten tekemän valvonnan tarkastustiheyteen.

Merkittäviä tekijöitä riskinarvioinnin kannalta ovat:

- Altistuvien ihmisten määrä ja erityisryhmät (lapset, nuoret, vanhukset, liikuntarajoitteiset, sairaat)
- Altistavan tekijän määrittely (taudinaiheuttaja, myrkyllisyys)
- Altistuksen kesto ja/tai toistuvuus (vakituinen tai tilapäinen oleskelu)
 - *Esimerkiksi ajallinen altistusaika: "1 tunti – 24 tuntia", "kerran kaudessa", "viisi kertaa päivässä".*
- Erityiskohde, johon ei ole olemassa valvonnan ohjetta tai käytäntöä
- Aikaisemman valvonnan tulokset, onko korjaaviin toimenpiteisiin ryhdytty
- Onko toiminta ilmoituksen tai hyväksymispäätöksen mukaista
- Toiminnanharjoittajan omavalvonta ja asiantuntemus, käytävissä olevat resurssit
- Tiedottaminen ja varautuminen häiriötilanteisiin
- Muut mahdollisesti terveyshaittaa aiheuttavat tekijät

3.3 Näytteenotto ja tutkiminen

Talousvesien, uima- ja allasvesien laadun valvonta on osa suunnitelmallista valvontaa ja valvontasuunnitelmaan sisällytetään arvio otettavista viranomaisnäytteistä. Suunnitelmassa on kuvattava näytteenotto ja näytteiden tutkiminen sekä laboratoriopalvelujen saatavuus virka-ajan ulkopuolella häiriötilanteiden, kuten esimerkiksi veden välityksellä leviävien epidemioiden varalta. Suunnitelmasta on käytävä ilmi lainsäädännön vaatima näytteenotto ja siinä on huomioitava mahdolliset valtakunnalliset, alueelliset ja/tai valvontayksikön omat tutkimusprojektit.

Näytteenoton voi suorittaa myös muu kuin terveydensuojeluviranomainen. Viranomaisen on kuitenkin varmistettava talous- ja uimavesinäytteiden ottajan pätevyys. Näytteenottajan on tunnettava vesinäytteenottoon liittyvät yleiset periaatteet. Pätevyyden talousvesien, uima- ja allasvesien näytteenottamiselle voi osoittaa esimerkiksi [ympäristönäytteenottajan henkilösertifioinnilla](#). Kunnan terveydensuojeluviranomainen voi varmistaa pätevyyden myös muilla tarkoituksenmukaiseksi katsomillaan tavoilla. Perusteet on hyvä kirjata valvontasuunnitelmaan.

Valvontasuunnitelmassa on esitettävä, missä Eviran [hyväksymissä laboratorioissa](#) viranomaisvalvontaa varten otetut näytteet tutkitaan. Tutkimusmenetelmien on oltava lainsäädännön mukaisia. Terveydensuojelulaki ja sen perusteella annetut säädökset määrittelevät varsin tarkasti näytteenoton ja tutkimukset. Evira valvoo hyväksymiensä laboratorioiden toimintaa ja seuraa laboratorioverkon kattavuutta. Valvontayksiköt joutuvat pääsääntöisesti kilpailuttamaan valvontaa tukevat laboratoriot. Tässä yhteydessä on syytä sopia sähköisestä analyysitietojen siirtopalvelusta sekä toiminnasta häiriötilanteissa ja virka-ajan ulkopuolella. Veden välityksellä leviävien epidemioiden yhteydessä voidaan käyttää myös muita kuin Eviran hyväksymiä laboratorioita, esim. tutkittaessa patogeenejä.

Talousveden laadun säännölliset valvontatutkimukset ja tutkimustiheys on määritelty seuraavissa säädöksissä:

- STM:n asetus (1352/2015) talousveden laatuvaatimuksista ja valvontatutkimuksista
- STM:n asetus (401/2001) pienten yksiköiden talousveden laatuvaatimuksista ja valvontatutkimuksista.

Uima- ja allasvesien laatuvaatimukset ja näytteenotto on määritelty seuraavissa säädöksissä:

- STM:n asetus (315/2002) uimahallien ja kylpylöiden allasvesien laatuvaatimuksista ja valvontatutkimuksista
- STM:n asetus (354/2008) pienten yleisten uimarantojen uimaveden laatuvaatimuksista ja valvonnasta
- STM:n asetusta (177/2008) yleisten uimarantojen uimaveden laatuvaatimuksista ja valvonnasta sovelletaan EU:lle raportoitavien uimarantojen valvontaan.

Sisäympäristön laatua voidaan tarvittaessa selvittää erilaisilla näytteenotoilla ja mittauksilla. Esimerkiksi rakennusmateriaalinäytteiden mikrobiviljelytuloksia voidaan verrata asumisterveysasetuksen soveltamisohjeessa annettuihin toimenpiderajoihin.

3.4 Valvontasuunnitelman toteutumisen arviointi ja raportointi

Raportointia käsitellään ympäristöterveydenhuollon yhteisessä valtakunnallisessa valvontaohjelmassa kappaleessa 2.8.

Terveydensuojelun valvontasuunnitelma on tarkistettava tarvittaessa. Valvontasuunnitelman tarkistamisen tarkoituksena on huolehtia siitä, että kunnan valvontasuunnitelma on ajantasainen ja huomioi mahdolliset muutokset lainsäädännössä, valvontaohjeissa ja valvontakentässä. Käytännössä valvontasuunnitelman tarkistaminen edellyttää siten myös aiemman valvontasuunnitelman toteuman osittais- tai kokonaisarviointia. Valvontakentän jatkuva muutos huomioiden, on suositeltavaa, että valvontasuunnitelma tarkistetaan tietyin valvontasuunnitelmassa erikseen mainituin määräajoin. Valvontasuunnitelman tarkistamisen osalta on huomioitava, että VYHA-tietojärjestelmän päivämäärät asettavat rajoituksia sille, milloin kunnat voivat raportoida valvontasuunnitelmien toteutumista aluehallintovirastoihin.

Aluehallintovirastot arvioivat kuntien terveydensuojelun valvontasuunnitelmat ja niiden toteumat arviointi- ja ohjauskäyntien yhteydessä.

3.5 Muut suunnitelmassa huomioitavat asiat

Suunnitelmallisen valvonnan lisäksi on valvontasuunnitelmassa huomioitava toiminnan kehittäminen ja muu terveydensuojelulain mukainen valvonta sekä siihen varattavat henkilöresurssit ja työaika. Tällaista toimintaa ovat esimerkiksi:

- ilmoitusten ja hakemusten käsittely
- häiriötilannesuunnitelman laatiminen
- epidemiaselvitykset
- asumisterveysasiat
- asiakasyhteydenotot sekä näihin liittyvät selvitykset ja valvontatoimet
- sidosryhmäyhteistyö ja lausunnot muille viranomaisille
- toimiminen terveydensuojeluasioiden asiantuntijana, neuvojana ja ohjaajana

Terveydensuojeluviranomaisen on varauduttava myös kansainvälisessä laivaliikenteessä olevien alusten tarkastusten tekemiseen. Tämä koskee valvontayksiköitä, joiden alueella on satama, joka on valtuutettu myöntämään todistuksia saniteettitarkastuksista Maailman terveysjärjestön (WHO) kansainvälisen terveyssäännösten mukaisesti. Alusten tarkastamista koskeva WHO:n käsikirja ja sitä tarkentava kansallinen soveltamisohje löytyvät [Valviran verkkosivuilta](#). Valvontayksiköillä on oltava toimintamallit ja varautumissuunnitelmat menettelytavoista sellaisia tilanteita varten, että aluksella havaitaan vakavia terveysuhkia.

Valvontasuunnitelman ulkopuolisia kohteita valvotaan yhteydenottojen perusteella. Nämä suunnittelemattomat valvontatapaukset ovat ensisijaisia

suhteessa säännölliseen valvontaan, sillä yleensä niiden taustalla on terveyshaittaepäily.

Suunnitelmallisesta valvonnasta mahdollisesti vapautuvat resurssit on käytettävä terveydensuojelulainsäädännön mukaiseen valvontaan, esimerkiksi ennakoivaan terveyshaittojen ehkäisyyn sidosryhmissä tapahtuvassa suunnittelussa ja päätöksenteossa.

Valvonnan maksullisuutta käsitellään ympäristöterveydenhuollon yhteisessä valvontaohjelmassa kohdassa 1.4.3.

4 Terveysuojelun painopisteet

Terveysuojelun painopisteiden avulla kohdennetaan resursseja suunnitelmallisesti ja riskiperusteisesti sekä huomioidaan lainsäädäntömuutoksista aiheutuvat tarpeet. Valvonnan resurssit on kohdennettava kattavasti kaikkiin kohteisiin, jotka riskinarvioinnin perusteella nousevat riskiluokituksessa kärkeen.

Talousvesi

Talousveden näytteenoton on oltava säädösten mukaista. Esimerkiksi EU:lle raportoitavien vedenjakoalueiden näytteenotossa ilmenevät puutteet voivat johtaa komission toimenpiteisiin.

Terveysuojeluviranomainen laatii ja pitää ajan tasalla talousvesiasetuksen mukaista häiriötilannesuunnitelmaa talousveden laadun turvaamiseksi. Suunnitelma on osa terveysuojeluviranomaisen varautumista, josta on säädetty terveysuojelulain 8 §:ssä. Häiriötilannesuunnitelma on laadittava yhdessä muiden viranomaisten, talousvettä toimittavan laitoksen, sille vettä toimittavan ja muiden asianosaisten laitosten kanssa. Valviran verkkosivuilla olevia ohjeita [Toimintatavat talousveden laadun turvaamiseksi](#) voi hyödyntää suunnitelmaa laadittaessa.

Talousvesiasetus 1352/2015 uudistuu lokakuussa 2017, jolloin juomavesidirektiivin liitteiden muutokset on toimeenpantava kansalliseen lainsäädäntöön. Asetusmuutoksen jälkeen talousvesiasetuksen mukaista tutkimustiheyttä ja säännöllisesti tutkittavia muuttujia on mahdollista muuttaa kunnan terveysuojeluviranomaisen hyväksymän riskinarvioinnin perusteella.

Kauneushoitola tai muu ihonkäsittely

Ihonkäsittelyssä infektioriski liittyy tilanteisiin, joissa viruspitoista verta tai bakteereja pääsee ihon läpi, limakalvolle (silmät, nenä, suu) tai rikkiäiselle iholle. Infektioriski voi syntyä esimerkiksi kauneushoitolassa annettavasta injektioista, tatuoinnista, erilaisista lävistyksistä ja kuppauksesta. Infektioriskin ehkäisyssä on tärkeää hoitotilan puhtaus ja riittävän tehokas välinehuolto. Kaikkien ihon läpäisevien ja rikutun ihon kanssa kosketuksissa olevien välineiden on oltava steriilejä. Lisäksi hygieenisillä työtavoilla on suuri merkitys infektioiden ehkäisemisessä.

Terveydellisten olojen valvonta

Asumisterveysasetuksessa (STM:n asetus 545/2015) korostetaan sisäilma- tutkimusten kokonaisarviointia. Terveysuojeluviranomainen voi teettää tutkimuksia vain terveysuojelulain mukaisilla ulkopuolisilla asiantuntijoilla, jotka ovat henkilösertifioituja. Viranomaisen ei enää tarvitse itse arvioida ulkopuolisen asiantuntijan pätevyyttä. Myös yhteistyö rakennusvalvontaviranomaisten kanssa on tärkeää.

Koulu yhteisön ja opiskelu ympäristön terveellisyys ja turvallisuus on tarkastettava joka kolmas vuosi (terveydenhuoltolaki 1326/2010, 16 ja 17 §:t) ja ne

on tarkastettava eri tahojen kanssa yhteistyössä (Vna 338/2011, 12 §). Terveydensuojeluviranomainen voi toimia koordinaattorina eri tahojen tarkastusten yhteensovittamiseksi. Siten yhteistarkastukset saadaan sovitettua terveydensuojelun suunnitelmallisen valvonnan tarkastusrytmiin. Yhteistarkastusohjeet löytyvät [THL:n sivuilta](#).

Koulujen ja päiväkotien radonpitoisuuden vuosikeskiarvo on suositeltavaa kysyä tarkastuskäynnin yhteydessä. Sisäilman radonin vuosikeskiarvo saa olla enintään 400 Bq/m³ (Säteilyasetus 1512/1991). Jos ei ole tietoa radonpitoisuudesta, on se kehoitettava mittaamaan seuraavaan tarkastuskertaan mennessä.

Terveydensuojelu sidosryhmissä ja viranomaisyhteistyö

Elinympäristön erilaisista toiminnoista syntyvien terveyshaittojen arvioinnin on sisällyttävä kaikkeen suunnitteluun ja päätöksentekoon. Tällaisia suunnitelmia ja hankkeita ovat mm. kaavoitus, ympäristöluvat, ympäristövaikutusten arviointimenettelyt sekä erilaiset rakennushankkeet jne. Terveydensuojelun huomioiminen suunnittelussa ja päätöksenteossa on tärkeää ennakoivassa terveyshaittojen ehkäisyssä. Kuntaliiton on laatinut oppaan "[Ympäristöterveys ja yhdyskunnat](#)" kuntien maankäytön suunnittelun, rakennusvalvonnan, ympäristönsuojelun sekä ympäristöterveydenhuollon viranomaisten ja päätöksentekijöiden käyttöön. Oppaan keskeinen asia on alueidenkäyttö ja ympäristöterveyden huomioiminen päätöksenteossa.

Taulukko 1. Terveydensuojelun valtakunnallisen valvontaohjelman painopisteet ohjelmakaudella (2015-) 2018–2019.

Kohde	(2015-) 2018–2019 Terveydensuojelun painopisteet
Talousvesi	<ul style="list-style-type: none"> Valvontatutkimusohjelman päivittäminen sekä valvonnan ja näytemäärien saattaminen asetuksen mukaiseksi Valvontayksikön vesihuollon häiriötilannesuunnitelman laatiminen Talousveden laatuun vaikuttavien riskien arviointi ja hallinta yhdessä talousvettä toimittavan laitoksen kanssa
Kauneushoitola tai muu ihonkäsittely	Ihon läpäisevien toimintojen valvominen (esim. tatuointi, kuppaus)
Terveydellisten olojen valvonta	Laadukkaat sisäilmaselvitykset: <ul style="list-style-type: none"> Edistetään ulkopuolisten asiantuntijoiden hyödyntämistä sisäilmaselvityksissä (koulut, päiväkodit ja yksityiset asunnot) Koulujen yhteistarkastukset eri tahojen kanssa
Sidosryhmät	Terveydensuojelun huomioiminen suunnittelussa ja päätöksenteossa (kaava, ympäristölupa jne.)

5 Valvontaohjelmakauden arviointi

Valvontaohjelman toteutumisen arvioinnin lähtökohdan muodostavat kuntien valvontasuunnitelmat ja niiden toteutumisesta tehdyt arvioinnit. Tavoitteena on, että AVIt arvioivat valvontasuunnitelmat kerran valvontaohjelmakaudella arviointi- ja ohjauskäytien yhteydessä. Arviointi- ja ohjauskäytien raporttien pohjalta voidaan tarkastella valtakunnallisen terveydensuojelun valvontaohjelman ohjaavuutta ja sitä, kuinka asetetut tavoitteet ovat toteutuneet.

Valvontaohjelman toteutumisen arvioinnissa tarkastellaan, miten hyvin valtakunnallinen terveydensuojelun valvontaohjelma ohjaa terveydensuojelun suunnitelmallista valvontaa. Lisäksi arvioidaan suunnitelmallisen valvonnan kattavuutta sekä sitä, onko valvontaohjelman painopisteillä lisätty valvonnan vaikuttavuutta. Tärkeää on myös tarkastella painopisteiden näkymistä ja toteutumista valvonnassa.

Valvontaohjelman toteutumisen arvioinnissa on oleellista tarkastella myös sitä, miksi tavoitteisiin ei ole päästy tai mitkä tekijät ovat tukeneet tavoitteiden toteutumista. Toisaalta valvontaohjelman toteuman arvioinnissa on kiinnitettävä huomiota siihen, millä tavalla tavoitteiden toteutumista sekä valvonnan vaikuttavuutta voidaan parantaa seuraavalla valvontaohjelmakaudella.

Liite 1. Suunnitelmallisen valvonnan kohdetyypit, niiden riskiluokka ja tarkastustiheys.

Suunnitelmallisen valvonnan kohdetyypit		Riskiluokka	Tarkastustiheys/vuosi
Toimintaluokka:	Toimintatyyppi:		
Talousveden toimittaminen	<i>Talousvettä toimittavan laitoksen vedenjakelualue (1352/2015):</i>		
	EU-raportoitava vedenjakelualue, vedentoimitus vähintään 1000 m ³ päivässä tai vähintään 5000 henkilölle	3	2 – 1
	Muu vedenjakelualue, vedentoimitus 10 - 999 m ³ päivässä tai 50 - 4999 henkilölle	3	2 – 1 (0,5*)
	<i>Talousvettä toimittavan laitoksen vedenjakelualue (401/2001):</i>		
	Pieni vedenjakelualue, vedentoimitus < 10 m ³ /vrk tai alle 50 henkilölle	2	1 – 0,5 (0,3*)
Veden toimittaminen talousvettä toimittavalle laitokselle	<i>Tukkulaitos (talousvettä toimittavalle laitokselle vettä toimittava toiminnanharjoittaja)</i>	3	2 - 1
Kokoontuminen, julkiset huvi- ja kokoontumishuoneistot	<i>Lasten ja nuorten kohteet: kerhotilat, nuorisotilat ja leirikeskukset, lasten iltapäiväkerhot ja sisäleikkipuistot</i>	2 - 1	0,3
Opetustoiminta, koulut ja oppilaitokset	<i>Esiopetus, peruskoulu, lukio, ammattioppilaitos, muut koulut ja oppilaitokset, korkeakoulu ja muu aikuiskoulutus</i>	2 - 1	0,3
Majoitustoiminta, majoitushuoneistot	<i>Hotellit, hostellit, maatilamatkailu, asuntolat jne.</i>	2 - 1	0,2
Kauneudenhoitoa ja ihon käsittelyä suorittavat huoneistot ja laitokset	<i>Kosmetologiset huoneistot, tatuointi ja lävistys, muu ihon käsittely tai hoito</i>	2 - 1	0,3
	<i>Solarium</i>	2	0,2

* jos vain jakelua

Suunnitelmallisen valvonnan kohdetyytit		Riskiluokka	Tarkastustiheys/vuosi
Toimintaluokka:	Toimintatyyppi:		
Sosiaalihuollon palvelut	<i>Lasten päiväkodit ja vastaavat</i>	2	0,5 – 0,3
	<i>Lastenkodit / lastensuojeluyksiköt ja vastaavat</i>		
	<i>Vanhainkodit ja vastaavat</i>		
	<i>Muut sosiaalialan yksiköt</i>		
Liikunta ja virkistystoiminta	<i>Yleiset uimarannat (EU-uimarannat), huomattava määrä uimareita päivässä</i>	2	1
	<i>Pienet yleiset uimarannat</i>	2	1
	<i>Yleiset altaat: uimahalli, kylpylä, uimala, vesipuisto tai muu yleinen allas</i>	3	2 – 1
	<i>Yleiset saunat</i>	2	1
	<i>Yleinen liikuntatila: urheiluhalli, kuntosali tai muu yleinen liikuntatila</i>	1	0,25

Riskiluokat:

Luokkaan 3 kuuluvat ne kohteet, joissa on todennäköistä, että toiminnasta voi aiheutua terveyshaittaa; esimerkiksi kun altistuvien määrä on suuri, toiminta on herkkä häiriöille, vaikutukset terveyteen ovat merkittäviä, altistusaika on pitkä (korkea riski).

Luokkaan 2 kuuluvat ne kohteet, joissa on mahdollista, että toiminnasta voi aiheutua terveyshaittaa, mutta terveysvaikutukset eivät ole merkittäviä (keskisuuri riski)

Luokkaan 1 kuuluvat ne kohteet, joissa on todennäköistä, että toiminnasta ei aiheudu terveyshaittaa (matala riski).

Tarkastustiheys

- 2 kaksi kertaa vuodessa
- 1 kerran vuodessa
- 0,5 joka toinen vuosi
- 0,3 kerran kolmessa vuodessa
- 0,25 kerran neljässä vuodessa
- 0,2 kerran viidessä vuodessa

Valvira

Sosiaali- ja terveysalan
lupa- ja valvontavirasto

PL 210

00281 Helsinki

Mannerheimintie 103b, 00280 Helsinki

Koskenranta 3, 96100 Rovaniemi

Puhelin 0295 209 111

Faksi 0295 209 700

Sähköposti: kirjaamo(at)valvira.fi

www.valvira.fi